

KANADIANIZMUS

IRTA: HORDÓSY IVÁN

Sok szó esik mostanában erről a fogalomról Kanadában. Azt mondtam: fogalomról — mert a kanadianizmus még nem vált élő valósággá. Egy születő ország ismeretlen formája vágya az valami olyasfélével kitermelni, incorporálni, mint ahogyan a norvég gondolat a Peer Gyntben, az orosz Tolsztojban, a magyar Petőfi Sándorban testet öltött — vagy talán kulminált is — valamit, egy országot, népet azzá nemesíteni, ami más — egészen más, mint a többi. Az amerikai kontinensen — a brit korona kisugárzása alatt kétszeresen nehéz feladat a kanadianizmus kitermelése. De mert épen ilyen közel van geográfiailag vagy lélektanilag ennek a két kultúrának hatása — amely még hozzá számos közös vonást is hordoz magában, — talán épen ezért erősödik a jövő kanadai generációk mai szülőinek méhében a titokzatos, ma még csak halvány körvonalakat mutató vágy a kanadianizmus kitermelésére.

Lehet, hogy politikai elváltozások meg fogják ölni ezt az embriót és az óriástestű és gigászi energiájú amerikanizmusba fogják olvasztani modern szinkópák vad, de életerős hangjai mellett, de talán épen ettől fél és ezt akarja elkerülni a kanadai anyák szíve alatt ma még alig hallhatóan dobogó vágy — amely épen a mai, politikailag kedvező helyzetet akarja a maga számára kihasználni.

Mert — ha valaha kanadianizmusról lehet majd beszélni — ennek a fogalomnak a kanadai anyák fognak életet adni. Hiszen igaz, hogy a legszebb kanadai verseket Longfellow, egy férfi írta, a telefon feltalálója is kanadai férfi volt, ezt a mai országot is férfiak kötötték össze a konföderáció hatalmas láncával, — de lehetett-e akkor még kanadianizmusról beszélni?

Az is igaz, hogy a mai Kanada politikai és üzleti életét is férfiak irányítják — de lehet-e még ma is kanadianizmusról beszélni?

A kanadai férfiban megvan az angol és amerikai kultúrák hatalmas politikai és finánciális termelő ereje, de ez a termelés nem helyhez kötött — a legtöbb esetben épen olyan eredményeket érne el Angliában vagy — főképpen — a szomszédos Egyesült Államokban. És a termelés, a főként anyagi és fizikai ambíciók lázában a kanadai férfi nem látja meg az ontáriói indiántavak szépségét — a Szent Lőrinc folyó felett szárazszenben lemenő napot és a Sziklás Hegységek minden más világtól olyan sokban különböző lenyűgöző, páncsoló, vad, de mégis isteni arculatját.

Az anya az, aki berendezzi az otthonát, aki a kerttel törődik és akinek a golfolás és lovaglás közben is talán jut ideje észrevenni és megszeretni azt az országot, amelyben született, él, szülni és meghalni fog.

És — főleg — az anya az, aki a jövő generációját felneveli.

Mindez pedig nem csupán poétikus elgondolás, hanem tényekre alapított tapasztalat. Amikor a kanadai anyáknak vagy leendő anyáknak a fenti bókkal fizetünk, épen úgy magunk előtt látjuk azokat is, akiknek vágya nem terjed túl a „partyk“-on és a „good time“-n, a szép ruhán, a jó parfümön és a drága autón és mégis merjük állítani, hogy — ha egyáltalán élő valósággá válik a huszadik vagy huszonegyedik századnak az az érdekes fogalma, amit kanadianizmusnak fog ismerni az emberiség, ezt a kanadai asszonyok fogják megszűlni és felnevelni. Sokkal, de sokkal nagyobb mértékben itt, mint más országokban. Ők azok, akik — mialatt férjeik az irodákban és gyárakban töltik minden idejüket — ösztönszerűen érzik, hogy itt valami hiba van és ha az önálló, független kanadai ideál ki nem termelődik, úgy nem lesz meg a kanadai nemzet sem.

Hogy mik lesznek ezek az ideálok — erre ma még pontosan senki sem tudna feleletet adni. De — hogy szunnyadó állapotban megvannak — azt különösen a messze országokból ideérkező idegen érzik.

Ime: egy példa.

Amikor a nyár folyamán Winnipegben a Kanadában élő különböző nemzetiségek kiállítását rendezték, megismerkedtem egy idősebb angol hölgygel, aki akkoriban csak annyit mondott nekem, hogy az egyik calgaryi újság megbízásából van itt és szeretne körülnézni a magyar osztályban is. Eleinte — a természetes és szokásos udvariassági formák keretén kívül nem foglalkoztam vele különösebben — de meglepett, hogy például a magyar kiállítás felett függő magyar zászló címerét és jelenségét részletesen elmagyaráztatta magának, pontos jegyzeteket csinált — érdeklődése mindenre kiterjedt — úgy annyira, hogy a jelenlévő magyar hölgyektől még egyes magyar ételek készítményét is elkérte és a „recepteket“ ugyancsak pontosan feljegyezte. Miután visszament Calgaryba, egy hét múlva levelet írt nekem és azóta nemcsak állandóan levelezünk egymással, de — majdnem ismeretlenül is — ösztönte és mély barátságot kötöttünk.

A mai Kanadának lehetnek nagyfontosságú problémái új vállalatok létesítése, új vasútvonalak kiépítése, hallatlan természeti kincsek, elsősorban a vizlerők és bányák kiaknázása téren, de a legnagyobb problémája ennek a birodalomnak a beépítés, az imigráció és kolonizáció kérdésének mielőbbi megoldása.

És ezen a területen hatalmas összecsapások vannak a faj, nemzetiségi kérdés, amelyet a háború annyira elrontott, itt a speciális viszonyok folytán az utóbbi években különösen kellemtelenül és hátrányosan éleződött ki, — mert Kanada valamikor tiszta angol és francia gyarmat volt és ezt a jellegét szeretné megtartani — ahoz — emberi szempontból — érthető módon ragaszkodik — ugyanakkor az élet és a jövő minderebben hallatja parancsoló szavát, amely azt hirdeti, hogy Kanadát be kell népesíteni és ha az angol szülőhaza nem rendelkezik elég megfelelő reservoirokkal, úgy a populációt máshonnan kell előteremteni. És a harc állandóan folyik azok között, akik az „idegen“, elsősorban pedig kontinentális bevándorlóban (idétartozik a magyar is) csupán a rossz tulajdonságokat és kulturális inferioritást látják és azok között, akik a borotvátlan arcú magyar gazdaember kis báránypörbeke alatt megtalálják a becsületesen, nemesen dobogó és sok szenvedéseket megjárt jó szívet és észreveszik annak szükségességét, hogy ebbe az új országba és a jövő kanadai nemzet lelkébe a különböző fajok új színe-

Paktumra lépett a Kanadai Magyar Népszava és a newyorki Uj Előre a kanadai magyarság borsevizálására

NEW YORK, nov. 13.

Voltaképpen nem mondunk semmi újat, amidőn újból megállapítjuk, hogy a Hamiltonban megjelenő Kanadai Magyar Népszava testestől lelkestől eladta magát a moszkvai vörösöknek s azok amerikai szócsovével; a newyorki „Uj Előre“-vel teljes paktumra lépett. A megállapodás szerint az „Uj Előre“ kanadai rovatában minden módon támogatni fogja a Kanadai Magyar Népszavát és az ezen újság pártfogása alatt szervezendő „Kanadai Magyar Betegséggyógyító Szövetséget“ — míg ugyanakkor a becsületes keresztény és nemzeti alapon álló Kanadai Magyar Szövetséget, melynek nevét is elorozta, minden eszközzel támogatni fogja.

A paktum szerint már meg is kezdte a newyorki „Uj Előre“ kanadai sajtó kampányát és így a newyorki borsevisták lapjának november 13-iki számában a következőket olvashatjuk:

MIT IR AZ „UJ ELŐRE“?

— Kanada egyik legelterjedtebb magyar lapja — (írja az

„Uj Előre“) — a Kanadai Magyar Népszava, azt állapítja meg, hogy a winniepei Kanadai Magyar Szövetség megbukott. Erre vonatkozólag november 11. számában, vezércikkben, a következőket írja:

— A nagy dobbal reklámozott cirkuszi Szövetség Winnipegben megbukott, mert üres hazafias s irrendenta szónoklatoknál és újságcikkeknel egyebet nem produkált. Terve vette ugyan ő is a betegsegélyzést, de a szövetség elnökének szabálytalanságain kívül épen ezen betegsegélyzéssel egyáltalán öszre nem függő öhzai irány és szellem már kezdettől teljesen diszkreditálta a betegsegélyzést. Ezzel szemben megállapítja a Kanadai Magyar Népszava, hogy a Kanadában jelenleg egyedülálló intézmény, amely megfelel betegsegélyző hivatásának és napról-napra nő, gyarapodik, a Kanadai Magyar Betegsegélyző Szövetség, amelyhez a kanadai magyarság egyre tömegesebben csatlakozik.

A mi („Uj Előre“) véleményünk szerint is a Kanadai Magyar Betegsegélyző Szövetség,

e becsületes, munkás vezetése alatt álló intézmény valóban megérdemli a kanadai dolgozó tömegek támogatását.

Nemrégiben a cseheknek adta el a magyar ügyet a hamiltoni Népszava. Most a magyarság másik legnagyobb ellenségével: Moszkvával szövetkezett. Vajjon mi lesz a következő átlomás és vajjon meddig tart még a becsületes hazafiasan gondolkodó kanadai magyar népvégtelen türelme?

Emelkedik a

bűnhullám

A winniepeg-moose jawi vonalon az elmúlt héten újból egész sereg rablás, betörés és hold up történt. A sas katonai hatóságok a Nyugaton fellépett bűnhullám növekedésétől tartanak.

Unnepelje velünk a karácsonyt a szülőházában!
Foglalja le helyét a Társasutazásra!

De ő maga mondja:

Lehet, hogy a férfiak bátorságot és védelmet tudnak tanítani — de — azt hiszem — hazaszeretetet csak nők tudnak tanítani. Mert mi nem vagyunk nemzet. Mi csak gyarmat vagyunk. Mi nem üzenünk háborút — csak a fiainkat áldozzuk fel, ha más úgy akarja. És ha kér tőlünk valamit a saját hazája érdekében, majdnem azt kell válaszolnom: nem tehetünk semmit, mert nekünk nincs hangunk. Sokan így kiáltanak fel: — „Egy gyarmat akar belevatkozni Európa ügyébe!“ De ha egyszer méltósággal és nyugalommal leülünk tárgyalni, egy fél nap alatt elintéztethetünk ezt a kérdést és Anglia világpolitikai helyzete erősebb lenne egy loyális, fiatal, erős nemzet erejével, amely erősrát és más nemzetek dolgát is méltósággal segíthetné intézni.

— De mai helyzetünkben legtöbbször közülünk észre sem akarják venni az Önök szenvedéseit. És én sem a kályhám tüzeiben látom azokat, mert a szenvedésem én csak könnyekben keresztül veszem észre. Ez az egyetlen mód: a történelem is ezt tanítja, de a vallás feltétlenül.

És lehetnek hibáink, sokan közülünk azért szereznek barátságokat, hogy általuk előnyökhöz jussanak, ami szerintem borzasztó bűn. De bármilyen hibáink legyenek, nem hiszem, hogy családok és hazugok lennének. Ha pedig azt mondtam Önnek, hogy barátia leszek a szenvedő magyar nemzetnek, úgy arra számíthat és Magyarországot mindent el fogok követni. (Azóta egész sereg cikket írt Magyarországról s a napokban tart előadást Calgaryban.)

Ha mindenki — írja egy másik levelében — megtenné a maga kötelességét, nagy nemzet válnék belőlünk. De kegyetlenek vagyunk — megnéjtük országunk kapuit, de a kényerünknek keserű az íze az idegen szájában és borzasztónak tűnik fel előttem, hogy egy hazátlan bujdosó csak könnyekben keresztül láthatja meg országunk szépségeit — mert az megközelíthetetlen számára.

— Elhatároztam — írja tovább — hogy minden hónapban írok egy cikket arról, hogy mivel tartoznak a brit nemzetek más nemzeteknek. Ugyanakkor, amidőn Anglia, melynek Szent György keresztje hangosan kiált fel a „fair play“ után, Kanada izzó gyűlölettel lehel: „Fokhagymaszagu, piszkos csöcselék!“

— De — bocsásson meg nekünk. Kérem, ne gyűlöljenek bennünket! Az ifjuságunk elveszett a háboruban, legnagyobb, virágzásnak induló értéinket a nemzet testében elpusztultak. A háború összezsúrolta hegységeinket és mi elvesztettük az utat. Ugy érzem. És ha Önök óriási áldozatot is hoztak, de megmaradt a hazaszeretetük, a szeretetük a föld, a rög iránt — de a mi vezetőink ezt nem ismerik. Anyira nem, hogy ha Önök hazaszeretetről beszélnek — a mi embereinken a borzadás fut végig. És ilyenkor szinte azt hiszem, hogy mi többet veszítettünk, mint Önök.

De azért — ez a kanadai nagy asszony, akinek édesatyja az egész Kanadában az egyik legsúlyosabb felekezeti feje volt és akéhez hasonlóan még soha senkiben az elmúlt öt év alatt a kanadianizmus gondolatát kinyilatkoztatva nem láttam, tegnap a fegyverszünet napján, amidőn egész Kanada ünnepelte a megnyert háború dicsőségét, (— bár el kell ismerni, hogy az ünneplés elsősorban az elesett hősöknek szült!) — küldött nekem egy névjegyet, amelyen az állott, hogy:

— Nem szeretném, hogy ne tudja, hogy a mai napon egész szívem részvételt van tele Ön és honfitársai iránt — a mai napon, amely a fegyverszünet-megkötésének tizedik évfordulója.

Valami ilyesféleképpen képzelem én el a kanadianizmust, amelyből az élet talán még fog valósítani egyet-mást hazájukat vesztett bujdosó, szerencsétlen emberek vigasztalására.

ket, hangokat, muzsikát hoznak és általuk szebbé, értékesebbé és főleg minden más nemzetnél elütővé fogják kifejleszteni a kanadai fajt.

És ahogy itt most írhatnék bőven azokról a kirohanásokról, melyeket Saskatchewan tartomány anglikán püspöke hétről-hétre kirobatgatott a kanadai angolnyelvű sajtóban a „piszkos, fokhagymaszagu, degenerált“ középeurópaiak ellen, ezt azért nem teszem, mert nem hiszem, hogy ez legyen — a végeredményben győztes irányzat — miután Kanada és főleg a jövőt formáló Kanada lelke nem a férfiak kezében van, még ha azok püspöki talárban is járnak, hanem az olyan anyákban, mint az én ismeretlen ismerősöm. Pillanatra sem mondom, hogy minden kanadai nő így gondolkodik, de férfi annál kevesebb. És amíg a férfi ezeknek a kérdéseknek mérlegébe csak az eszét veti be, a jövőndöz nemzedékek anyái a szívüket is a mérlegre teszik.

És ilyeneket mondanak:

— A háború alatt — 1917 telén — vasárnap este templomban voltam. Az istentisztelet alatt olvasta fel a lelkész a királyi proklamációt, amely úgy szólt, hogy „hátunkat a falhoz támasztva kényserítettünk ezekben a szörnyű órákban arra, hogy családi tűzhelyünket, gyermekeinket és Nagybritannia évezredes dicső múltját megvédelmezzük. Minden brit polgárnak kötelessége, hogy azonnal a zászló alá siessen.“

— Aznap este nálunk senki nem vacsorázott — az ételt a kályha tüzebe vettettük és úgy néztük a lángokban, mint emésztődött fel bennük minden. A férjem elhatározta, hogy másnap bevonul. Senki nem aludt nálunk és én másnap korán kelttem és mikor megöntöztem a virágaimat, beszélni kezdtem velük. Hirtelen valami bámulatos nyugalom vett erőt rajtam és azt mondtam: vegyetek el tőlünk mindent, osszátok fel birodalmunkat, de ne folyjon több vér, — és magamban a győztes elenség kegyelméért esedeztem.

A háború azonban nem így végződött és én most ugyan ezt a kegyelmet, melyet az én országom felosztóitól a veszedelem perceiben kértem, kérem az Önök számára, akiknek ezeréves országát a katasztrófa felosztotta.

Megértém Önöket. Itt küldöm az én tartományomnak, Albertának címerét. Fogja a kezébe a tollat és törölje ki a keresztet a tetejéből — és ezzel felosztja országunkat. Ha elveszi az eget tőlünk — odaszal a vallásunk és hitünk. A hegyeink — az ideáljainkat jelentik. És a lábuknál elterülő halmok: a békét és a nyugalmat. A vörös vonal — a folyókat, melyek a barátság kövök-között futnak le (zenéjüket biztosan ismeri) a buza- és földjeink jelentik az életünket. Mondja, mit tett a háború az Önök szerencsétlen zászlójával?

Mert: ha a katasztrófa elvette tőlem az én országomat és más, idegen országba kellett volna mennem, én ott építettem volna fel az én birodalmam egységét. Hittem és ideáljaimmal magammal vittem volna és így hegyeim is megmaradtak volna és a folyóim szava is tovább-beszélt volna az új hazám folyóiban — és valahol a kenyér is megtermett volna a számomra. — De a hegyek alján elterülő dombokat és lankákat, amelyek a nyugalmat és békémet jelentik — azokat nem tudtam volna magammal vinni — azokért csak imádkozni tudnék és ha nem kapnám vissza őket, akkor azt mondanám, hogy:

— A háború után nincs többé élő Isten!

Ugy érzem, hogy ennek az asszonynak a szavai valószínűleg döbbenettel mondták vissza a magyar faj és nemzet borzalmas tragédiáját.

— Szeretném tudni — mi bántja Önöket — mondotta — mert — Isten a tanum — sohase láttam valaha még olyan szomorú valamit, mint Magyarországot.

Igy hoztam férfi Kanadában sohasesem beszélt, ennek a megértésnek, érdeklődésnek — férfinnal — századrészt sem találtam egy idegen nemzet sora iránt.